

การพัฒนาสมรรถนะด้านการเผยแพร่ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส
The Development of Competency in Propagation of
the Temple Abbots

ธวัชชัย ฉินสงธีระพานิช

Thawatchai Chinsongteerapanich^๑

พนธ์จิตต์ สีเหนียง

Pannjit saeneang^๒

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของคณาจารย์เรื่อง “การพัฒนาสมรรถนะด้านการเผยแพร่ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส” งานวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่และกระบวนการเผยแพร่ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ๒) เพื่อศึกษาสมรรถนะและการพัฒนาสมรรถนะผู้ทำหน้าที่เผยแพร่งานศาสนา ๓) เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านการเผยแพร่ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบคุณภาพ (Qualitative Research)

ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า ๑. บทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการเผยแพร่ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส มี ๔ ประการคือ หน้าที่ต้องปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม หน้าที่ในการปกครองบรรพชิตและคฤหัสถ์ในวัด หน้าที่เป็นธุระจัดการศึกษาและอบรม หน้าที่อำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศล ๒. พัฒนาสมรรถนะด้านการเผยแพร่ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ๓ ด้าน คือ ๑) ด้านความรู้ทางธรรม ความรู้ทางโลกและฝึกรบม ๒) ด้านทักษะการปฏิบัติตน ปฏิบัติธรรมการเทศนา และการผลิตและใช้สื่อ การใช้เทคโนโลยีที่เท่าทัน ๓) ด้านคุณลักษณะ มีความรู้ ทักษะ นำศรัทธา และ ๓. รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านการเผยแพร่ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส โดยได้รับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และสามารถหาวิธีแก้ปัญหาด้วยการใช้รูปแบบดังกล่าว

คำสำคัญ : การพัฒนา สมรรถนะ การเผยแพร่ พระสังฆาธิการ

^๑ สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Buddhist Educational Administration, Faculty of Education, Mahachulalongkomrajavidyalaya University, Thailand

^๒ ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ Department of Agricultural Extension and Communication, Faculty of Agriculture, Kasetsart University

Abstract

This article is part of dissertation **title** “The Development of Competency in propagation of the temple abbots” this research was purposed to 1. To study the duty role and process in propagation of the temple abbots, 2. To study the competency and competency development of the temple abbots 3.To analyze and present a model in propagation of temple abbots. The research methodology was a Qualitative Research.

The finding showed that: In the first objective, the duty roles of the temple abbots in propagation were classified into 4 aspects; concert performance in duty, management of monks and lay-people in temple, management in education and training, and providing facilitation in merit making. In the second objective. The propagation competency of the temple abbots had to be developed in knowledge, Buddhist knowledge and general education knowledge, and in skills of self-behaving, Dhamma practice, teaching, producing and using technology. In the third objective. a model of propagation competency development of the temple abbots by the experts in its possibility and reliability based on: The answer from in-depth interview from the focus group revealed that the model was applicable but it should be added with 2 aspects ; (a) the conflict between institutions resulting from the look down on each other and (b) solving the problems with special methods to make to model complete

Keywords: Development, Competency, Propagation, The Temple Abbots

๑. บทนำ

พระพุทธศาสนาทุกนิกายมีเป้าหมายสูงสุดเพียงอย่างเดียวคือพระนิพพาน แต่หนทางที่จะเข้าถึงนั้นมีหลากหลาย ครั้นสมัยพุทธกาลหลังจากที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้แล้ว พระองค์ทรงมั่นพระทัยในสังฆธรรมที่พระองค์ได้ค้นพบคือ อริยสัจ ๔ พร้อมทั้งกฎไตรลักษณ์ และพระพุทธองค์ทรงสถาปนาพระพุทธศาสนาของพระองค์ ได้ทรงให้พระสาวกของพระองค์ไปประกาศธรรมนั้นถึงแม้ว่าคณะสงฆ์นั้นอาจจะบรรลุธรรมมาไม่นาน คณะสงฆ์ถือว่าการเผยแผ่เป็นปัจจัยสำคัญ เพราะถ้ามีระบบการจัดการดี มีสมรรถนะด้านการเผยแผ่ที่ดีกันถ้วนหน้า ศาสนาก็มีความเจริญมั่นคงตามคำทำนายของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงพยากรณ์ในศาสนาของพระองค์ว่าจะมีอายุได้ ๕,๐๐๐ ปี^๓ การบริหารที่จะเผยแผ่หรือการบริหารที่ดีนั้น ควรจะมีรูปแบบ และวิธีการจัดการหรือแนวคิดซึ่งขึ้นอยู่กับการแบ่งงานมอบอำนาจกระจายงานระดับ ต่าง ๆ ได้รับความชอบตามความรู้ความสามารถของตน เพราะการเผยแผ่ของคณะสงฆ์ปัจจุบันมี จาริต ประเพณีเข้ามาเกี่ยวข้อง เมื่อมีอิทธิพล อาศัยคณะสงฆ์เป็นเกณฑ์ได้จัดระเบียบในหลายนิกายทั้งเถรวาท มหายาน และวัชรยาน

จากการวิเคราะห์โครงสร้างทางการบริหารด้านการเผยแผ่วัดอยู่ทั่วประเทศไทย จำนวน ๓๕,๗๗๒ วัด มีวัดร้าง ๕,๙๒๔ วัด^๔ ปัญหาที่เกิดขึ้นมาจากพฤติกรรมทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในศตวรรษที่ ๒๑ หากพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสที่เป็นศูนย์กลางใจของพุทธศาสนิกชนวางเฉยไม่พัฒนาสมรรถนะทางการเผยแผ่ และไม่มีควมสามัคคีของคนไทยที่เป็นพุทธศาสนิกชนทั้งประเทศเพราะความไม่รู้ ไม่เข้าใจ เป็นสาเหตุของความจำเป็นที่ต้องผลักดันให้มันวัตรกรรมมากขึ้นเพราะคนไทยเพิ่มขึ้นทุกวัน แต่ผู้สอนธรรมะหายากขึ้นทุกวัน

และอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้พระภิกษุสามเณรเหล่านั้นจึงทำการล่วงละเมิดพระธรรมวินัยอันก่อให้เกิดความเสียหายแก่หมู่สงฆ์ และพระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง การเผยแผ่ของพระภิกษุสามเณรได้ลดน้อยลงและพระภิกษุที่มาจากการศึกษาหรือ ผู้สูงอายุมากขึ้น ได้เข้ามาบวชแล้วไม่สามารถพัฒนาการเผยแผ่พระธรรมให้ตรงจุด ในปัจจุบันการศึกษาเปิดโอกาสให้แก่พระภิกษุสามเณรเข้าไปศึกษาในความสนใจในการศึกษาของพระภิกษุสามเณร ทำให้พระภิกษุสามเณรเป็นส่วนมากจะเรียนพระปริยัติธรรม ให้พ้นตามเกณฑ์ของทางวัดเท่านั้น จำต้องมีรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านการเผยแผ่ เพราะแท้ที่จริงแล้วการที่จะไปพัฒนาองค์กรอื่นนั้นจะต้องพัฒนาองค์กรของตนก่อนจึงต้องมีการพัฒนาสมรรถนะของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสเพื่อให้มีการปลูกฝังวิสัยทัศน์ คุณธรรม และ จริยธรรมของพุทธศาสนิกชนได้ในการดำรงชีวิตเพื่อให้สังคมสงบสุขยิ่งขึ้น ความสำคัญสำหรับปัญหาด้านสมรรถนะการเผยแผ่ในอนาคตต้องได้รับการฟื้นฟูต้องมีสมรรถนะด้านการเผยแผ่มากกว่าที่เป็นอยู่ สภาพที่เป็นจริงของ

^๓ ที.ปา.๓/๑๑/๔๖

^๔ การสำรวจสภาวะสังคม วัฒนธรรมและสุขภาพจิต (ความสุข) คนไทย.

ผู้บริหารวัดจำนวนไม่น้อย ที่ยังปฏิบัติงาน ปฏิบัติตนตามกระแสโลก และ ไม่พัฒนาสมรรถนะเท่าที่ควรจะเป็นรวมทั้งความย่อหย่อนของพระวินัย กระทำผิดดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง ตามสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ ดังที่เป็นข่าวทางหน้าหนังสือพิมพ์ และสื่อมวลชน ในปัจจุบัน

๒ วัตถุประสงค์การวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่และกระบวนการเผยแผ่ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส

๒.๒ เพื่อศึกษาสมรรถนะและการพัฒนาสมรรถนะผู้ทำหน้าที่เผยแผ่งานศาสนา

๒.๓ เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านการเผยแผ่ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส

๓. วิธีการดำเนินงาน

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิธีวิจัยเชิงเอกสาร(Documentary Research) ซึ่งมีการศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) จากพระไตรปิฎก และ ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary Source) จากเอกสารบทความต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาวิจัยภาคสนาม โดยผู้วิจัยจะนำข้อมูลมาดำเนินการวิจัยและนำมาเรียงตามขั้นตอนดำเนินการตามลำดับดังนี้

๓.๑ ดำเนินการสร้างเครื่องมือและอธิบายลักษณะขั้นตอนการดำเนินการของเครื่องมือ ประกอบด้วย แบบการประชุมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญในการสร้างรูปแบบโดยแบ่งการดำเนินงานออกเป็น ๓ ขั้นตอน คือ ๑) การจัดทำรูปแบบสมรรถนะด้านการเผยแผ่ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสฉบับร่าง ๒) การตรวจสอบรูปแบบฉบับร่างโดยผู้เชี่ยวชาญ ๓) การปรับปรุงรูปแบบ ทั้งนี้ มีการจัดทำรูปแบบสมรรถนะด้านการเผยแผ่ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสฉบับร่างจากการร่างรูปแบบสมรรถนะด้านการเผยแผ่ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส และนำผลการวิเคราะห์องค์ประกอบจากแบบสอบถามมาดำเนินการ ดังนี้

๑) จัดองค์ประกอบตามผลการวิเคราะห์ที่ได้จากการหาจุดอ่อน จุดแข็ง

๒) วิเคราะห์ตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบ แล้วสรุปความคิดรวบยอดของแต่ละองค์ประกอบ เพื่อกำหนดชื่อและการยกยกร่างรูปแบบ

๓) วิเคราะห์เชื่อมโยงสมรรถนะในแต่ละองค์ประกอบย่อยกับหลักธรรม

๔) ยกยกร่างรูปแบบสมรรถนะของผู้บริหารแล้วนำรูปแบบฉบับร่างเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและให้ข้อเสนอแนะเพื่อจะได้ปรับปรุงและนำไปตรวจสอบรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญในลำดับต่อไปการดำเนินการวิจัยคือ ระบบการพัฒนาสมรรถนะของพระเผยแผ่พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส มีองค์ประกอบและรูปแบบอะไรบ้าง

๓.๒ ศึกษาสภาพระบบการพัฒนาสมรรถนะการเผยแผ่ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส โดยกำหนดวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

๑) ศึกษาสภาพ ด้วยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักการแนวคิดทฤษฎีระบบ แนวคิดทฤษฎีสมรรถนะ

๒) นำข้อสรุปที่ได้มาสังเคราะห์ (Content Analysis) เป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับสมรรถนะการเผยแผ่ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส เพื่อใช้เป็นประเด็นในการทำเครื่องมือแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

(๑) ทำหนังสือแจ้งพร้อมแบบสัมภาษณ์ และ เข้าพบผู้ให้ข้อมูล เพื่อขออนุญาตวันและ เวลา ในการสัมภาษณ์

(๒) เข้าพบตามวัน เวลา ที่ได้นัดหมายไว้ โดยสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิพร้อมด้วยการจดบันทึกเครื่องมือในการวิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่แบบสัมภาษณ์ มีโครงสร้างที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นแล้วนำไปเสนอที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องในเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมด้านภาษา และ โครงสร้างตามวัตถุประสงค์ จากนั้นขออนุญาตออกหนังสือขอความร่วมมือผู้เชี่ยวชาญ ก่อนนำไปสัมภาษณ์และ การสังเกต เพื่อเป็นฐานความรู้ในการศึกษาวิเคราะห์

(๓) นำแบบสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๑๐ ท่าน ประกอบด้วย ๑) ผู้บริหารศูนย์ฝึกอบรมพระเผยแผ่ จำนวน ๔ รูป ๒) พระเผยแผ่ดีเด่น จำนวน ๔ รูป ๓) ผู้เชี่ยวชาญด้านระบบ จำนวน ๑ ท่าน ๔) ผู้เชี่ยวชาญด้านสมรรถนะ จำนวน ๑ ท่าน

(๔) นำบทสรุปจากการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์ มาสรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย

๔. ผลการวิจัย

๔.๑ ผลการศึกษาเพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่และกระบวนการเผยแผ่ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส

๑) จุดแข็งของรูปแบบด้านการเผยแผ่ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส

(๑) จุดแข็ง (Strength)

(๑.๑) ด้านบุคคลผู้เผยแผ่ (Sender) ได้แก่ มีความรู้ทางธรรม ทั้งปริยัติ เช่น เปรียญธรรม ธรรมศึกษา และอภิธรรม และปฏิบัติ มีความรู้ทางโลก เช่น การศึกษาพื้นฐาน การฝึกอบรม การบริหาร มีทัศนคติการอุทิศตัวเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หน้าที่ของเจ้าอาวาส ๖ ด้าน มีทักษะทำงานในสิ่งที่ตนถนัด จึงขยายการเผยแผ่และกิจกรรมตามที่ถนัด และทำตามไตรสิกขา

(๑.๒) ด้านเนื้อหาที่เผยแผ่ ได้แก่ มีคุณลักษณะของธรรมะที่เป็นอภาลิโก มีให้เลือนำเสนอมากมาย แต่ต้องเหมาะสมกับเพศภาวะ มีความรู้หลักธรรมคำสั่งสอนของ

พระพุทธเจ้ามีประโยชน์อย่างยิ่งถ้าสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง และมี ทักษะของการค้นข้อมูล รวมถึงหนังสือธรรมะให้ค้นคว้ามามากมายในปัจจุบัน

(๑.๓) ด้านสื่อที่เผยแพร่ ได้แก่ มีความรู้ของสื่อมีหลายประเภท สามารถเลือกให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายได้ง่าย มีคุณลักษณะของศาสนพิธี และศาสนสถานซึ่งอยู่ใกล้ชิดชุมชน เป็นเวทีแสดงทักษะพระธรรมเทศนาแก่ประชาชน และเข้าถึงได้ง่าย แต่ต้องใช้ตัวอย่างระมัดระวัง

(๑.๔) ด้านผู้รับการเผยแพร่ ได้แก่ มีความรู้ ความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายขึ้น นักเรียน ได้รับการอบรมให้ความรู้ธรรมะในโรงเรียน

(๒) จุดอ่อน (Weakness)

(๒.๑) ด้านบุคคลผู้เผยแพร่ (Sender) ได้แก่ คุณลักษณะไม่สามารถเผยแพร่จากนามธรรมไปสู่รูปธรรม ขาดทักษะ เทคนิคในการเทศน์ การใช้เทคโนโลยี และนวัตกรรมในการเผยแพร่ที่เข้าถึง ขาดบุคลากร จำนวนพระที่ลดลงในแต่ละวัด และค่านิยมการบวชพระระยะสั้น ทำให้มีผู้เผยแพร่และทีมงานน้อย และผู้เผยแพร่ต้องรับภาระงานบริหารจัดการหลายด้านในคนเดียว

(๒.๒) ด้านเนื้อหาที่เผยแพร่ (Message) ได้แก่ ไม่มีขั้นตอนในการถ่ายทอดความรู้ ไม่มีระบบเป็นการอธิบายเชื่อมโยงตามสถานการณ์ ขาดพระวิปัสสนาจารย์หรืออายุมากแล้ว ขาดบุคลากรที่มีอุดมการณ์ ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย ธรรมะล้วนๆ ยากต่อความเข้าใจ และสอนผิด

(๒.๓) ด้านสื่อที่เผยแพร่ (Channel) ได้แก่ ขาดสื่อที่น่าสนใจเกี่ยวกับธรรมะ ขณะที่สื่ออื่นๆ มีมาก ขาดสื่อและอุปกรณ์ต่างๆ ที่จะอำนวยความสะดวกในการเผยแพร่ การนำเสนอข่าวที่ไม่ดีของคุณลักษณะของพระมากกว่าการเผยแพร่ความรู้ของสื่อสาธารณะ และขาดกลยุทธ์และกลวิธีในการเผยแพร่กับชนต่างวัฒนธรรม

(๒.๔) ด้านผู้รับการเผยแพร่ (Receiver) ได้แก่ ผู้รับการเผยแพร่มีเวลาจำกัด เร่งรีบตามวิถีชีวิตปัจจุบัน การศึกษาภาคบังคับตามกฎหมาย ทำให้สามเณรหรือผู้รับการเผยแพร่ลดลง คนคล้อยตามสื่อไม่สนใจวัดที่คุณสมบัติที่ไม่ดี พระที่ไม่ดี ไม่อยากฟังธรรมะกับพระไม่ดี ยึดตัวคุณลักษณะบุคคล ชอบความสงบ ไม่แสดงตัว อยู่เป็นกลุ่ม หากหัวหน้ากลุ่มไม่ยอมรับก็จะไม่รับความรู้นั้น คนชอบจับผิดมากกว่าจับดีผู้อื่น และมีกลุ่มเป้าหมายหลากหลาย ทั้งเพศ วัย และระดับความรู้

(๓) โอกาส (O=Opportunities) เป็นการประเมินปัจจัยภายนอกที่ส่งเสริมให้การดำเนินการกิจขององค์กรบรรลุผลสัมฤทธิ์ในด้านการเผยแพร่ ได้แก่ ๑) แผนเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๐ เน้นการสร้างชุมชนอุดมปัญญา ๒) วัดเป็นศูนย์กลางการประกอบศาสนกิจประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น ๓) นโยบายให้โรงเรียนผ่านเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา ๔) ภาครัฐให้การสนับสนุนโครงการเรียนฟรี ๑๕ ปี อย่างมีคุณภาพ ๕) โครงสร้างการบังคับบัญชาขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี ๖) ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐและสังคมเพิ่มขึ้น ๗)

การศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ มากขึ้นส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ๘) มีช่องทางในการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์การจัดการศึกษาเพิ่มมากขึ้น ๙) สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และค่านิยมในการทำบุญต่อพระสงฆ์สามเณร และ ๑๐) นโยบายรัฐบาลมุ่งส่งเสริมการปรับปรุงองค์กร

(๔) อุปสรรคของการที่เป็นผลต่อการเผยแพร่ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส มีดังนี้ ๑) ส่วนใหญ่มีทัศนคติต่อการศึกษาคือการอบรมว่า เรียนยาก เข้าใจยาก ประสบผลสำเร็จยาก ต่างจากการไม่พัฒนาเลย ๒) ความเจริญของสังคมภายนอกเข้ามาในเขตกำแพงวัดได้ง่ายยิ่งขึ้น จากการสื่อสารต่างๆ เช่น โทรศัพท์ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต ทำให้ภาวะจิตใจ มีความเปลี่ยนแปลงได้ง่ายขึ้น ๓) ความคาดหวังของ แรงจูงใจใฝ่ศึกษาระยะมีน้อยลง^๕

นอกจากนี้ อุปสรรคที่มีผลต่อการเผยแพร่ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ยังมีอีกหลายด้าน ดังนี้

๑) ด้านธรรมะ ได้แก่ ขาดการพัฒนา ยังไม่ได้รับการเปลี่ยนแปลงให้ทันกับสมัยใหม่เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป เป็นการใช้ภาษาที่เข้าใจยาก เอื้อประโยชน์ในปัจจุบัน ปัญหาการพัฒนาธรรมะที่ไม่ต่อเนื่องในปัจจุบันและยังไม่เข้าใจในอนาคตว่าทำไปเพื่ออะไร^๖ และอุปสรรคด้านเจ้าอาวาส ได้แก่ ไม่มีระบบเหมือนกับครูผู้สอนที่มีศักยภาพ และอัตราการรับการปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นระบบ เช่น เงินเดือน หรือ ค่าตอบแทน และนิยัตินัดที่เหมาะสมกับภาระงานในการปฏิบัติหน้าที่เหมือนทางราชการ ครูผู้สอนในปัจจุบัน รับหลายหน้าที่จนแบ่งเวลาในการปฏิบัติไม่เพียงพอต่อความต้องการ^๗

๒) ด้านพุทธบริษัทและสาธุชน ได้แก่ ไม่มีการวางแผนในแต่ละวันที่มีการเรียนการเผยแพร่ จึงมีอัตราครูที่ไม่เพียงพอต่อการเรียนการเผยแพร่^๘

๓) ด้านสื่ออุปกรณ์การเผยแพร่ ได้แก่ ขาดงบประมาณในการผลิตเอกสาร ขาดการปรับปรุง บุคลากรในสมัยก่อน ขาดการผลิตสื่อประกอบการบรรยายที่หลากหลาย จึงใช้สื่อที่หา

^๕ พระวิสุทฐิวงศาจารย์, กรรมการมหาเถรสมาคม วัดปากน้ำภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร, สัมภาษณ์.

^๖ พรหมเสนาบดี (พิมพ์ ญาณวีโร), วัดปทุมคงคาราชวรวิหาร เจ้าคณะภาค ๗, สัมภาษณ์.

^๗ พระมหาสุพล สุพล (ป.ธ.๙) วัดมัชฌิมาวาส เจ้าอาวาสและรองเจ้าคณะอำเภอ จังหวัดอุดรธานี, สัมภาษณ์, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๙.

^๘ พรหมเสนาบดี (พิมพ์ ญาณวีโร) วัดปทุมคงคาราชวรวิหาร เจ้าคณะภาค ๗, สัมภาษณ์, ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.

ง่ายคือ ในร่างกาย เช่น ภาษามือ คำพูดที่จะสื่อ บางครั้งภาษาที่เข้าใจยาก ขาดการประยุกต์ไม่เหมาะสมกับบุคลิกภาวะของผู้เรียนสมรรถนะด้านการเผยแผ่ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส^๔

๔.๒ สมรรถนะด้านการเผยแผ่ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส มีดังนี้

๑) ด้านความรู้

ความรู้ทางธรรม การศึกษาค้นถุระ และ วิปัสสนาธุระ อย่างน้อยต้องได้รับการศึกษาทางธรรมระดับนักธรรมเอก และมีความเข้าใจภาษาบาลี ที่ไม่ใช่แค่การท่องจำ แต่เป็นการนำไปใช้ด้วยไตรสิกขา

ความรู้ทางโลก การศึกษาพื้นฐาน และการศึกษาสำหรับการทำงานเผยแผ่ เช่น หลักการประชาสัมพันธ์/การเผยแผ่ การวิเคราะห์ความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย การบริหารการทำงานเป็นระบบ การสร้างทีมงาน ความรู้ประกอบกับเทคโนโลยี เป็นต้น

ฝึกอบรม หลักสูตรเตรียมเจ้าอาวาส หลักสูตรพระวิทยากรซึ่งต้องการปฏิบัติจริง สัมมนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เป็นประโยชน์ในปัจจุบัน ประโยชน์ในอนาคต

๒) ด้านทักษะ

การปฏิบัติตน ปฏิบัติธรรม- การเทศนา ควรคำนึงถึงกลุ่มเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน นำสู่รูปธรรมเพื่อให้มั่นใจในธรรมะ

ทักษะด้านภาษาตามวัฒนธรรม ภูมิปัญญา- การนำเสนอ การพูดในที่สาธารณะ ปัญญาที่จะดำเนินชีวิตให้เจริญทั้งโลกนี้และโลกหน้า- การผลิตและใช้สื่อ การใช้เทคโนโลยี ที่เท่าทัน และเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย ทั้งคนรุ่นเก่า และคนรุ่นใหม่

๓) ด้านคุณลักษณะ

เสขียวัตถ์ การประพฤติตนเป็นตัวอย่าง เป็นที่ตั้งแห่งศรัทธา

การบรรลุดุธรรม ประโยชน์ในชาตินี้และชาติหน้าถึงพระนิพพาน - ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นคุณสมบัติที่ดี - ผู้นำทางความคิด ชี้ความถูกต้องอารมณ์ดี สดชื่น ไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ก่อนลงมือปฏิบัติ - แรงจูงใจ และอุดมการณ์

๔.๓ การสร้างเครือข่าย สร้างแนวร่วม ทุกภาคส่วน สร้างการมีส่วนร่วมทำงานร่วมกัน

๑) วัตถุประสงค์การเผยแผ่ พุทธศาสนิกได้รู้จัก ดำเนินชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา ปฏิบัติศีลธรรม และวัฒนธรรม หรือรักษาศรัทธาคนเก่า

๒) หลักการเรียนรู้ ในด้านการเผยแผ่ ต้องรู้จักบุคคลที่อบรมสั่งสอน เลือกธรรมะให้เหมาะสมกับคน สั่งสอนจากนามธรรมเป็นรูปธรรม สิ่งที่ยากเป็นสิ่งที่ยาก สิ่งที่อยู่แล้วยังสิ่งที่ไม่รู้ อุปกรณ์การเรียนการสอน เตรียมพร้อมตนเอง

^๔ พระราชกิตติเมธี (ชลอ อชิโต) วัดเขียนเขต รองเจ้าคณะจังหวัดปทุมธานี, สัมภาษณ์, ๔ ตุลาคม ๒๕๕๙.

๓) สิ่งแวดล้อม ผู้สอน/เจ้าอาวาสเป็นหนึ่งในสภาพแวดล้อมของการเรียนรู้ของผู้ฟังธรรม การที่ผู้ฟังธรรม/สาธุชนได้เรียนรู้จากเจ้าอาวาสที่มีเสขียวัตถ์ นำไปสู่ความศรัทธาในธรรมะ สิ่งแวดล้อมที่ดีจะทำให้ตัวมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของสาธุชน ความสงบ สะอาด ร่มรื่น และปลอดภัย (5ส)

๔.๔ การบริหารควบคุมงานด้านการบริหารจัดการการวางแผนในอนาคตที่จะ ทำการนำไปใช้ใหม่เพื่อการเพิ่มสมรรถนะด้านการเผยแผ่ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส การส่งเสริมบทบาทของเจ้าอาวาส และพระสงฆ์กับชุมชนการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ภูมิปัญญา ข้าราชการกับการช่วยเหลือสาธารณภัยเพื่อกระจายข้อมูลด้านการเผยแผ่ประเพณี วัฒนธรรม ให้แก่สมาชิกของชุมชนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมการส่งเสริมสวัสดิการเช่นการจัดกองทุนภาษาบาลี พระไตรปิฎกคอมพิวเตอร์การศึกษาใน หรือ นอกระบบหรือ การศึกษาตามอัธยาศัย การศึกษาดูงาน การละเล่นพื้นบ้านหรือกิจกรรม ๑๒ เดือนด้วยการจัดฝึกอบรม ศึกษา ดูงาน การหาความรู้ ประชุมหารือพัฒนาพุทธบริษัททั้ง ๔ พัฒนางานพัฒนาวัด

การจัดการแลกเปลี่ยนความเห็นระบบในการคิด ความรู้ ทักษะ คุณลักษณะ แนวทางการแก้ไข และ ร่วมกันวางแผนยกระดับคุณภาพชีวิต แจ้งให้ทราบถึงนโยบาย วัตถุประสงค์ การดำเนินงาน การแนะนำเพื่อจะได้ตรงประเด็นข่าวสารอาจจะส่งออกเป็น ๓ ลักษณะ คือ เป็นคำพูด ส่งเป็นข้อเขียน และ ส่งเป็นภาษาท่าทาง / ภาษากาย ผู้ส่งสารจะต้องเลือกวิธีการส่ง และ สื่อในการส่งข่าวสาร ให้เหมาะสมกับความต้องการและสถานการณ์ เป็นผู้ที่ได้รับข่าวสาร และ ทำความเข้าใจในสารที่ส่งมาอย่างถูกต้อง เป็นผู้ที่แปลความให้ได้ว่าผู้ส่งนั้นต้องการ

การสัมมนาทักษะ หรือ ทักษะเชิงปฏิบัติการ ปัญหาต่างๆ ที่เกิดการสั่งสมร่วมกันทุกภาคส่วนทักษะหรือ การแก้ไขปัญหายังเป็นองค์รวม ความรู้สึกที่ดีต่อการเผยแผ่ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส รับรู้ข้อมูลข่าวสาร หรือ รับทราบแนวทางการแก้ปัญหา นำข้อมูลหรือผลที่ได้ไปประชุม แล้วนำเสนอต่อทางเจ้าคณะอำเภอหรือส่วนงานที่เกี่ยวข้อง (ใน แนวตั้ง) เกิดการรับรู้ในแนวตั้ง และ แนวราบถึงปัญหา ความต้องการของทุกฝ่าย ความต้องการของทุกฝ่ายที่จะนำไปสู่ความเข้มแข็งของคณะทำงานพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส

จากปัญหา อุปสรรค ผู้วิจัยได้พบว่าสามารถพัฒนาสมรรถนะด้านการเผยแผ่ ข้อมูลของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสสามารถพัฒนาสมรรถนะด้านการเผยแผ่ โดยใช้วิธีการแลกเปลี่ยนความเห็นระบบในการคิด ความรู้สึก ให้เป็นเจ้าอาวาสต้นแบบ โดยธรรมะ ข่าวสาร ข้อมูล มีการจัดการแลกเปลี่ยนความเห็นระบบในการคิด ความรู้ ทักษะคนคิด แรงจูงใจแนวทางการแก้ไข และ ร่วมกันวางแผนยกระดับคุณภาพชีวิต ซึ่งแจ้งให้ทราบถึงนโยบาย วัตถุประสงค์ การดำเนินงาน การแนะนำเพื่อจะได้ตรงประเด็น ข่าวสารอาจจะส่งออกเป็น ๓ ลักษณะ คือ เป็น คำพูด ส่งเป็นข้อเขียน และ ส่งเป็นภาษาท่าทาง / ภาษากาย ผู้ส่งสารจะต้องเลือกวิธีการส่ง และ สื่อในการส่งข่าวสาร ให้เหมาะสมกับความต้องการและสถานการณ์ โดยพุทธบริษัท ๔ เป็นผู้ที่ได้รับ ข่าวสาร และ ทำความเข้าใจในสารที่ส่งมาอย่างถูกต้อง เป็นผู้ที่แปลความให้ได้ว่าผู้ส่งนั้นต้องการ

นอกจากนี้ จากปัญหา อุปสรรค ผู้วิจัยได้พบว่าสามารถพัฒนาสมรรถนะด้านการเผยแผ่โดยใช้วิธีการสัมมนาทักษะ หรือ ทักษะเชิงปฏิบัติการ ให้เป็นเจ้าอาวาสต้นแบบสามารถพัฒนาสมรรถนะด้านการเผยแผ่ การสัมมนาทักษะ หรือ ทักษะเชิงปฏิบัติการปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดการสั่งสมร่วมกันทุกภาคส่วนทักษะหรือ การแก้ไขปัญหาอย่าง เป็นองค์รวมความรู้สึที่ดีต่อการเผยแผ่ของ พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสรับรู้ข้อมูลข่าว สาร หรือ รับทราบแนวทางการแก้ปัญหา นำข้อมูลหรือผลที่ได้ไปประชุม แล้วนำเสนอต่อทางเจ้าคณะอำเภอหรือส่วนงานที่เกี่ยวข้อง (ในแนวคิด) เกิดการรับรู้ในแนวคิด และ แนวราบถึงปัญหาคน เงินทุน วัตถุติบ วัสดุอุปกรณ์) และแปรรูปปัจจัยนำเข้าให้ออกมาเป็นปัจจัยนำออก ความต้องการของทุกฝ่ายความต้องการของทุกฝ่ายที่จะนำไปสู่ความเข้มแข็งของคณะทำงานพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส

๕. องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านการเผยแผ่ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสซึ่งได้บูรณาการจากหลักธรรมกับการขององค์ประกอบประชาสัมพันธ์หรือการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มี ๔ ด้าน และ ทฤษฎีทางด้านสมรรถนะมี ๓ ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านคุณลักษณะ จึงนำมาเป็นแบบจำลองของ "THAWAT MODEL" ที่แสดงถึง

๑. T หมายถึง พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสปกครองดูแล ความรู้สึก เพื่อที่จะสมบูรณ์แบบต้องมีธรรมะ **ไตรสิกขา** (the three folding : T) คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ตลอดจนถึงอริศีล อริจิต อริปัญญาเข้ามาควบคุมด้วย เพราะความรู้ต้องคู่กับคุณธรรม จึงจะทำให้เป็นเจ้าอาวาสต้นแบบ (Smart Abbot)

พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสปกครองดูแลตลอดทั้งแนะนำสั่งสอน อบรม พระภิกษุ สามเณรและคฤหัสถ์ ที่มีที่อยู่หรือพำนักอยู่ในวัดให้ประพฤติอยู่ในพระธรรมวินัย ตามกฎหมายของบ้านเมือง กฎข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่งและการประกาศของมหาเถรสมาคมจำเป็นจะต้องมีสมรรถนะ ด้านความรู้ ทักษะ และ ด้าน คุณลักษณะ สิ่งที่จะพัฒนาสมรรถนะนี้ได้คือ ๑.การฝึกอบรม/สัมมนาทักษะ ๒.การบริหารควบคุมงานด้านการบริหารจัดการวางแผนในอนาคต ๓.การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระบบในความคิด

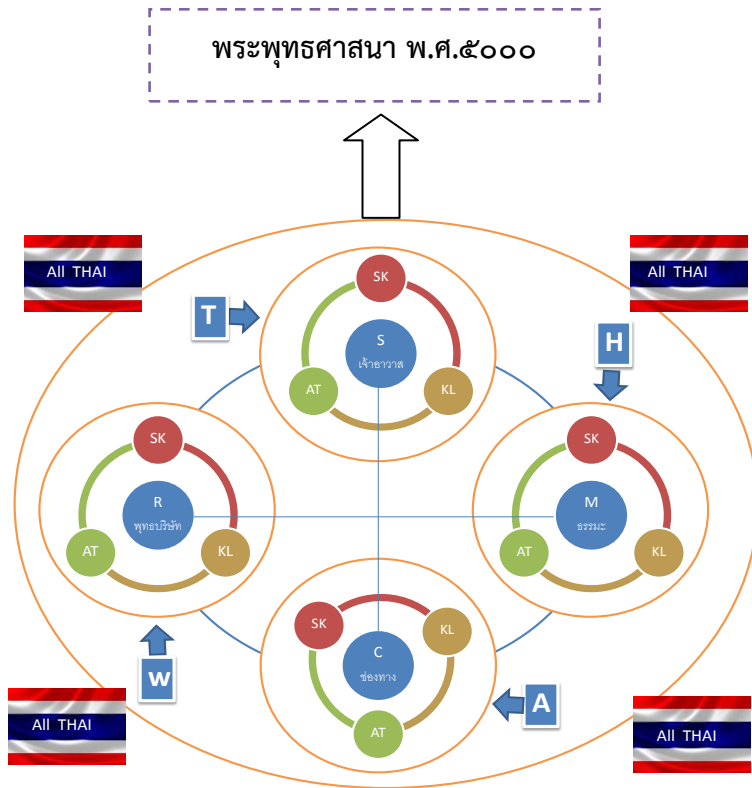
๒. H หมายถึง สือ / ธรรมะ / ปรัชญา จะอยู่ในขอบเขตของความสามัคคี (Harmony of Dhamma : H) หมายถึง กระทบที่ศันในรูปการเรียนรู้ด้วยธรรมะของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หรือ ปรัชญา ข้อมูล ข่าวสาร ๑.การฝึกอบรม/สัมมนาทักษะ ๒.การบริหารควบคุมงานด้านการบริหารจัดการวางแผนในอนาคต ๓.การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระบบในความคิด ความรู้สึกเพื่อ วิทยุธรรมมีกัตถะ คือ ประโยชน์ปัจจุบัน, ประโยชน์โลกนี้, ประโยชน์ขั้นต้น ๒. สัมปรายิกัตถะ คือ ประโยชน์เบื้องหน้าหรือในภพหน้า, ประโยชน์สูงขึ้นไป ๓. ปรมัตถะ คือ ประโยชน์สูงสุด, จุดหมายสูงสุด คือ พระนิพพาน เป็นการรวมแรงรวมใจของคนไทย

๓. A หมายถึง ช่องทาง หรือโอกาสรับการสื่อสาร หรือขั้น (Aggregate : A) ตามกำลังแห่งรูป (ตา หู จมูก ลิ้น กาย) วิญญาณ (รับรู้) เวทนา (รู้สึกได้) สัญญา (จำได้

เปรียบเทียบ) สังฆาร (ตัดสินโดยสติปัญญา) พร้อมทั้ง เพื่อสร้างให้เป็นบุคลากรที่มีคุณภาพ สามารถที่จะดำรงตนอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข สามารถจัดการศึกษาได้หลายรูปแบบวิธีที่ภิกษุสงฆ์ใช้ในการเผยแผ่ธรรมะในปัจจุบันมีหลายวิธี เช่น การเทศนาปาฐกถาธรรม อภิปรายธรรม สนทนาธรรม สอนวิปัสสนากรรมฐานและการใช้สื่อประกอบการสอนธรรมะการเผยแผ่ทางวิทยุ และโทรทัศน์ วารสาร นิตยสารเผยแผ่ธรรมะ งานบรรพชาสามเณรฤดูร้อน การส่งเสริมหน่วย สงเคราะห์พุทธมามกะผู้เยาว์ และการเผยแผ่ตามศักยภาพของวัด หากคนทำงานน้อยสามารถใช้ สื่อได้ตามถนัด แม้แต่เจ้าอาวาสเสียชีวิตยังสามารถเผยแผ่ได้

๔. W หมายถึง พุทธบริษัทหรือสาธุชนคนไทยสร้างเจ้าอาวาส และทีมงานเผยแผ่ ซึ่งจำเป็นต้อง หาครูดีให้เจอ ทำตามโดยเคร่งครัด (วุฒิธรรมwuttitham:W) สร้างเครือข่าย สร้าง แนวร่วม ทุกภาคส่วน สร้างการมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน บริบทคือ คนไทยใจหนึ่งเดียว พระพุทธศาสนาอยู่ถึงพ.ศ.๕๐๐๐

ภาพที่ ๑ การพัฒนาสมรรถนะด้านการเผยแผ่ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส

๖. สรุปผลการวิจัย

๑. บทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการเผยแพร่ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส เป็น ๔ ประการคือ หน้าที่ต้องปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม หน้าที่ในการปกครองบรรพชิตและคฤหัสถ์ในวัด หน้าที่เป็นธรรมาจารย์และอบรม หน้าที่อำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศล สำหรับกระบวนการเผยแผ่มี ๔ ประการ คือเจ้าอาวาสขาดทักษะ เทคนิคในการเทศน์ การใช้เทคโนโลยี ความรู้ของธรรมะล้วนๆ ยากต่อความเข้าใจ-ความรู้ที่ผิดสอนผิดอาจแตกความสามัคคี สื่อ กิจกรรมเชิงพุทธขาดสื่อที่น่าสนใจเกี่ยวกับธรรมะ พุทธบริษัท การเผยแผ่มีเวลาจำกัด เร่งรีบตามวิถีชีวิตปัจจุบัน- การศึกษาภาคบังคับตามกฎหมาย ทำให้สามเณรหรือผู้รับการเผยแผ่ลดลง

๒. พัฒนาสมรรถนะด้านการเผยแพร่ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส

๑) ด้าน ความรู้ทางธรรม ความรู้ทางโลกและฝึกอบรม

๒) ด้านทักษะ- การปฏิบัติตน ปฏิบัติธรรม- การเทศนา และ-การผลิตและใช้สื่อ การใช้เทคโนโลยี ที่เท่าทัน

๓) ด้านคุณลักษณะ ประกอบด้วย พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่ารูปแบบการความเหมาะสมกับการนำไปใช้เพื่อแก้ไขปัญหาได้จริงแต่ควรเพิ่มเติมบางประเด็นให้เหมาะสมคือเพิ่มธรรมะเข้ามาในการพัฒนาสมรรถนะรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะด้านการเผยแพร่ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส

ผลการสร้างรูปแบบสมรรถนะของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส พบว่ามี ๕ องค์ประกอบจาก THAWAT MODEL คือ องค์ประกอบที่ ๑ สมรรถนะผู้ส่งสาร/เจ้าอาวาส องค์ประกอบที่ ๒ สมรรถนะธรรมะ/ข่าวสาร องค์ประกอบที่ ๓ สมรรถนะด้านช่องทาง องค์ประกอบที่ ๔ สมรรถนะด้านผู้รับสาร องค์ประกอบที่ ๕ สมรรถนะด้านความรู้ในการบริหารเชิงพุทธ ได้แก่ ไตรสิกขา ความสามัคคี ชั้นธ ๕ วุฒิธรรม ซึ่งมีความเหมาะสม เป็นระบบ เชื่อถือได้

บรรณานุกรม

หนังสือ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. การสำรวจสถานะสังคม วัฒนธรรมและสุขภาพจิต (ความสุข) คนไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสถิติแห่งชาติ. ๒๕๕๗.

สัมภาษณ์

พระวิสุทธีวงศาจารย์ กรรมการมหาเถรสมาคม วัดปากน้ำภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร.

สัมภาษณ์.

พรหมเสนาบดี (พิมพ์ ญาณวีโร) วัดปทุมคงคาราชวรวิหาร เจ้าคณะภาค ๗. สัมภาษณ์.

พระมหาสุพล สุพล (ป.ธ.๙) วัดมัชฌิมาวาส เจ้าอาวาสและรองเจ้าคณะอำเภอ จังหวัดอุดรธานี.

สัมภาษณ์.

พรหมเสนาบดี (พิมพ์ ญาณวีโร) วัดปทุมคงคาราชวรวิหาร เจ้าคณะภาค ๗. สัมภาษณ์.

พระราชกิตติเมธี (ชลอ อชิต) วัดเขียนเขต รองเจ้าคณะจังหวัดปทุมธานี. สัมภาษณ์.

